

50 JAAR POKROF
1953-2003

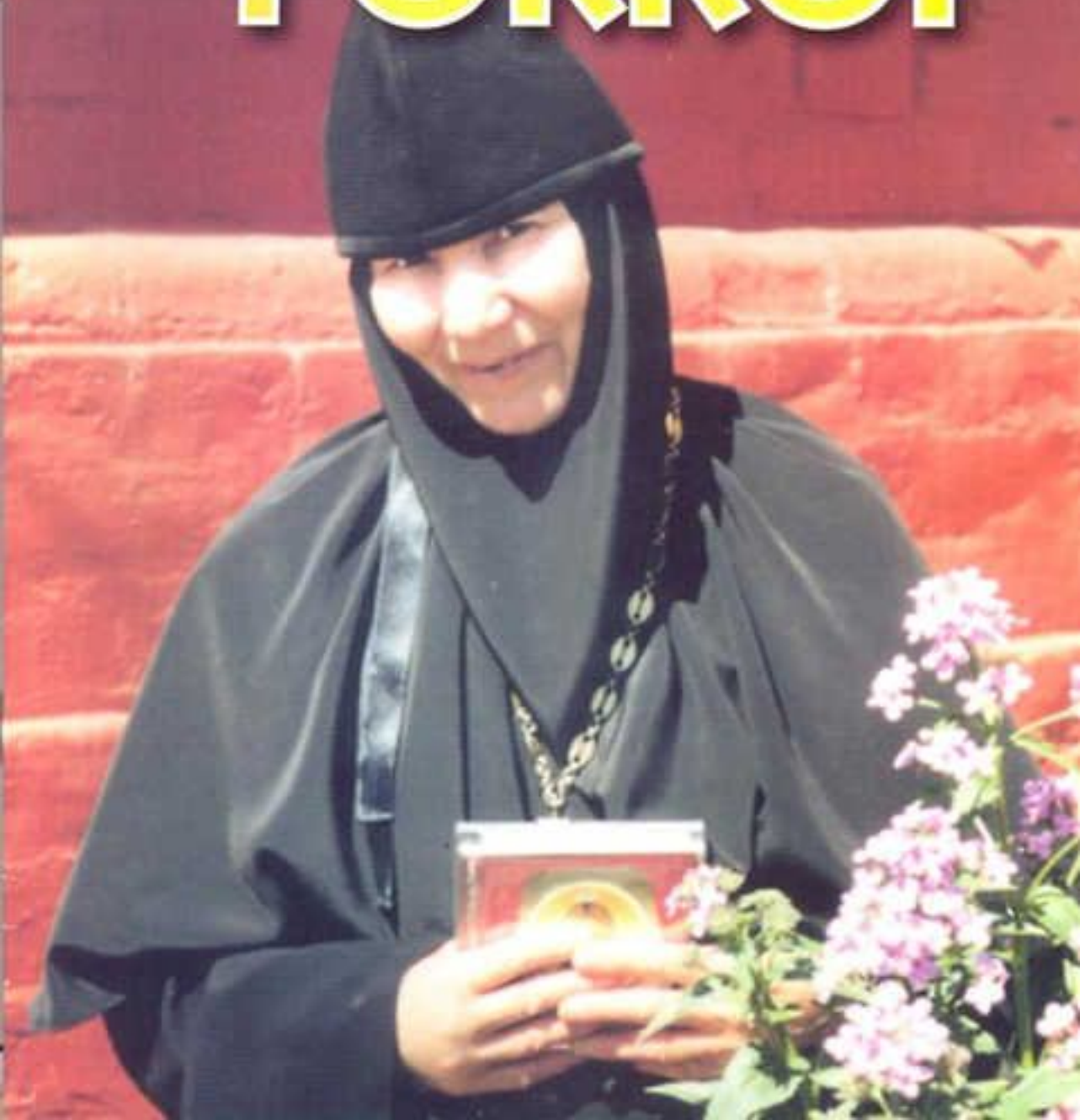
JAARGANG 50

NUMMER 4

AUG.-SEPT.-OKT. 2003

OOSTERSE CHRISTENEN, KERKEN EN CULTUREN

POKROF

Biddend en zingend trekken pelgrims naar hun volgende bestemming.

Vrouwenklooster in de Oeral Te gast bij 'Matoesjka'

De Russische republiek Oedmoertië was tot 1991 een gesloten republiek. Vanwege de wapenindustrie waren bezoekers er niet welkom. Oedmoerten die contact hadden met buitenlanders moesten dat melden. De sporen van het verleden zijn nog niet uitgewist. Nu, ruim tien jaar later, bezoekt Pokrof redacteur Frans van de Brand er, op werkbezoek in de Oeral, met de zegen van de metropoliet het vrouwenklooster Heilig Oespenski.

De zegen van metropoliet Vladiko Nikolai opent de poorten van het Heilig Oespenski (Hemelvaart) vrouwenklooster in het kerkdorp Perevosnoje. Vlakbij, in Votkinsk, aanschouwde Tsjaikovski in 1840 het levenslicht. In het klooster ontmoeten wij abdis Afanasia (61). Onder het Sovjetregime was zij als orthodox christen vele jaren aan vervolging blootgesteld. Onwrikbaar blijkt haar geloof. De oneindige goedheid van God is de leidraad in haar leven. Reeds zeven jaren is zij voor haar medemonialen 'Matoesjka', 'Moedertje'. Haar beminlijke uitstraling rechtvaardigt die naam. Abdis Afanasia

is een hartelijke gastvrouw, die boeit en inspireert.

Pelgrims

Vanuit de heuvels oogt het klooster als een fonkelende robijn, gedropt in het smaragdgroen glooiend landschap. Een prachtige blauwe lucht vol speelse wolkjes vervolmaakt de schoonheid van de natuur. Onderweg passeert ons een groep pelgrims, zo weggelopen van het beroemde schilderij van Ilya Repin (1844-1930) de 'Wolgaslepers'. Vaandels en kruis torsend, luid biddend en zingend en uit de pas lopend in het tempo van snelwandelaars. Een passerende auto is een sto-

rende dissonant in dit romantische plaatje. De uiterst sober geklede, haast primitief ogende mensen, dragen iconen met zich mee die ze over hun kleding hebben gebonden. De gelovige monarchisten willen eerherstel voor tsaar Nicolaas II. Zij bezochten de historische plaatsen van Ekaterinenburg tot St. Petersburg en brachten de nacht door in het Heilig Oespenski vrouwenklooster, waar onze weg ons naartoe leidt.

Gastvrijheid

Oedmoerten zijn gastvrij; hun hartelijkheid en gezelligheid kennen nauwelijks grenzen. Van de maaltijden lees je niet af hoe hard en soms bitter hun bestaan is. De gasten zal het aan niets ontbreken! Na het eten wordt er muziek gemaakt en gezongen. Hun repertoire is afwisselend melancholisch en vrolijk. Vanwege de wapenindustrie werd

Oedmoertië door de toenmalige machthebbers in het Kremlin gesloten verklaard. Mikhail Kalashnikov ontwikkelde er zijn MK-47. In de stad Votkinsk werden raketten gefabriceerd. Deze feiten misten hun weerslag op de bevolking niet. Omgaan met vreemden was tot 1991 aan zeer strenge controle onderhevig. Elk contact diende gemeld te worden aan de autoriteiten. Al snel was men verdacht. Straf of maatregelen waren in een dergelijke situatie geen zeldzaamheid. Bij wijze van hoge uitzondering was het mogelijk om het land in of uit te reizen. De sporen van dit regime zijn nog lang niet uitgewist. Tegen deze achtergrond is het bezoeken van een vrouwenklooster, foto's maken en vragen stellen niet vanzelfsprekend. Hiertoe past de gebruikelijke zegen van kerkelijke autoriteiten. We worden verwelkomd door de abdis Afanasia in gezelschap van de priorin Feodosia, de igoumen (titulair abt) en een priester. "U bent de eerste katholiek die ons klooster bezoekt," zegt de abdis, met een glimlach dit oecumenisch tintje accentuerend.

Devotie

We bezoeken de kloosterkerk. Al snel worden we gewezen op een houten kruisbeeld uit de 18e eeuw, waaronder Maria en Johannes staan. Dat beeld werd eens opgemerkt door vissers toen het in de rivier dreef en geheel droog bleek te zijn. Het gezicht van Christus was omgeven door een stralenkrans. Na omzwervingen werd het beeld in de kloosterkerk geplaatst. Toen de Sovjets het wilden verwijderen, weigerde het paard de kar te trekken waarop

Houten kruisbeeld in de kloosterkerk met in de uitsparingen kleding en voorwerpen die men later gebruikt in de hoop op genezing en kracht.

het was geplaatst. Uiteindelijk besloot men het beeld terug te brengen naar de kerk. Vanaf die tijd dateert de devotie. Volgens de abdis hebben reeds velen kracht en genezing gevonden na hun pelgrimage. Kledingstukken en andere voorwerpen worden door de gelovigen met het beeld in aanraking gebracht of even in uitsparingen gestopt. Later draagt of gebruikt men deze in de hoop op genezing of kracht. Men voelt zich gesterkt en bevoorrecht door dit beeld.

Zingeving in vrijheid

Een sightseeing binnen de kloostermuren leidt langs karakteristiek traditionele gebouwen: aan de buitenkant ruwe houten balken, aan de binnenkant stenen muren. Overal bloemen. Terwijl ik de abdis fotografeer, bidt ze (zie foto omslag). Ze toont ons het sobere 'stube-achtige' verblijf, waar de pelgrims die we onderweg tegenkwamen gastvrij werden onthaald. Voor de icon van de Moeder Gods brandt een lichtje. De abdis vertelt over de huidige maatschappelijke en geestelijke

vrijheid. Veel is mogelijk, maar de middelen tot realisering zijn beperkt. Het komt nu aan op creativiteit en inventiviteit. Het materiële is niet het belangrijkste; wel een voorwaarde om daadwerkelijk iets tot stand te brengen. Wandelend, in gezelschap van de zwijgende, voortdurend beminlijk glimlachende priorin, zegt de abdis dat zij het klooster allereerst een plaats wil laten zijn van gebed.

Bij de opbouw van het klooster betreft zij de mensen uit het dorp. Het samen opnieuw vormgeven aan de kerk zit volgens haar niet in het optrekken van gebouwen, maar in de zingeving; in Gods liefde met elkaar delen. De kerk moet opnieuw een warm hart tonen aan alle mensen. Daartoe dient het klooster een open, gastvrij huis te zijn voor velen; een plek voor gebed, bezinning en arbeid. Delen met elkaar; ook wat het land en de arbeid opbrengt. Op het kloostercomplex is een tiental vrouwen uit het dorp druk pratend aan het werk in de moestuin.

Streng regime

We gebruiken de maaltijd in het klooster. Op de prachtig gedekte tafel wordt een kleurrijke vegetarische maaltijd geserveerd, geruisloos opgediend door een jonge moniale. De abdis schenkt zelf een glaasje wijn in. Staande, gericht naar de icon, zingen we het 'Otsje Nasj', 'Onze Vader', en de priester spreekt een kort gebed uit. De abdis informeert naar vrouwenkloosters in Holland. Ze is erg geïnteresseerd, omdat ze weinig weet van andere christelijke stromingen. Ik vertel haar over de zusters Franciscanessen

uit Oirschot, de zusters van Liefde uit Tilburg en de zusters Ursulinen in Bergen. Vragen te over. Het Heilig Oespenski klooster telt 30 monialen en 10 postulanten, waarvan de jongste 14 jaar is. Het klooster is geheel selfsupporting. De kloosterkerk fungeert als 'Tserkovnii priedhod', als 'parochiekerk'. Liturgische vieringen als doopsel, huwelijk en begrafenissen brengen een beetje geld in het laatje, soms aangevuld door een schenking. Verder leeft men van wat het land opbrengt. Het is leven met een minimum aan middelen.

Het kloosterregime is tamelijk streng: om 5.00 uur opstaan, om 5.30 uur gezamenlijk gebed, de oudere monialen bidden in hun cel, van 7.00 tot 10.00 uur liturgie, daarna tot 12.00 uur aan de arbeid, middagmaal, van 13.00 tot 16.00 uur arbeid, om 16.00 uur de vespers, om 19.00 uur de avondmaaltijd, om 19.30 uur gezamenlijke gebeden en dagsluiting. Er is geen tijd voor recreatie. Men gaat vroeg slapen. De hele nacht door worden er psalmen gebeden door twee monialen. Om de twee uur wisselt men elkaar af.

Wereldse liefde

De abdis is ooit wel eens verliefd geweest. Ze zucht en krijgt een kleur wanneer zij hierover vertelt. Toen ze jong was dacht ze aan trouwen en een gezin stichten, maar innerlijk voelde ze zich sterker aangetrokken tot Gods liefde dan tot de liefde voor een man. In haar ouderlijk huis had God een plaats, het regime ten spijt. Als kind ervoer zij daarvan de voortdurende dreiging, hetgeen angst inboezemde. Als gelovige christen moest men

Het klooster is grotendeels opgetrokken met hout uit naburige bossen.

uitermate voorzichtig zijn. Haar grootvader verrichtte in het verborgene taken in de kerk. Hij werd verraden en verdween zonder een spoor achter te laten. Vele jaren later kwam hij terug. Hij had zichtbaar veel geleden, maar sprak er met geen woord over. Hij wilde of durfde er niemand mee te belasten uit vrees voor verdere gevolgen. Niet lang daarna overleed hij.

Al vroeg werd de abdis getraind in het camoufleren van haar geloof. Een verspreking op school kon al fataal zijn. Vooral met niemand een woord reppen over religie en kijken alsof je niets begrijpt. Onder haar kleding droeg zij een kettinkje met kruisje. Toen de schoolarts de kinderen onaangekondigd kwam onderzoeken, stopte zij het kruisje onder haar tong. Op vragen knikte zij ja of nee.

De abdis houdt van kinderen en was lange tijd werkzaam in 'Djetski Sad', 'Kindertuin', waar kinderen overdag verplicht werden ondergebracht om de ouders vrij te maken voor de arbeid. Het religieuze leven bleef haar ideaal

en zodra het politiek klimaat het toestond, nu ruim 12 jaar geleden, trad ze in. Wat ze innerlijk aanvoelde ziet ze nu maatschappelijk bevestigd: God is niet uit te bannen, zijn allesomvattende goedheid zal altijd een bron van inspiratie zijn. "Ik heb de roeping in mij gevolgd en ben hier uitermate gelukkig," vertelt ze.

Klokkenspel kondigt de vespers aan en jong en oud uit het dorp begeeft zich op het kloosterpad. Als ik hen wil fotograferen, rent men weg alsof mijn camera een kalashnikov MK-47 is. Achter in de kerk worden massaal kaarsjes gekocht. Hun schijnsel flakkert over de iconen. Er wordt druk fluisterend gebabbeld, totdat de igoumen stevig wierokend zijn rondgang door de kerk maakt. Er wordt gezongen, gebeden, gelezen en gemediteerd. De klanken zijn zuiver, eenstemmig en zeer ingetogen.

Na de vespers nemen we afscheid van de abdis. Als herinnering geeft ze de Nederlandse pelgrim een stuk toiletzeep dat bij het wonderbeeld heeft gelegen. "Gebruik het devoot en met eerbied," zegt ze, "misschien komt het ooit goed van pas".

Frans van den Brand

Tekst en foto's

De republiek Oedmoertië is een zelfstandige republiek binnen de Russische Federatie. De hoofdstad Izhevsk ligt 1325 km. ten zuidoosten van Moskou.

Oppervlakte: 42.100 km².

(Bron: <http://www.udm.ru>).

Oedmoertië op internet:

<http://www.udmnet.ru/udmitem>.

De Chaldeeuwse patriarch Bidawid († 2003) bezoekt vorig jaar nog zijn gelovigen in Nederland. Hier samen met kardinaal Simonis en rechtsachter kardinaal Simonis aboena Maher Curges, tot voor kort pastor van de Chaldeeërs in Nederland. Foto: met dank aan aboena Maher.

Christenen in het 'nieuwe' Irak

Waar Irakese christenen in het westen soms worden gezien als vrienden van Saddam, zijn ze in de ogen van veel Irakese moslims vrienden van het westen. Om de hedendaagse situatie van de christenen in Irak te begrijpen, werpen we een blik op de geschiedenis van de oude christenen in het land van de Eufraat en de Tigris.

Al vanaf de tweede helft van de 2e eeuw zijn er christelijke gemeenten in het gebied dat nu Irak heet. Met Iran en Zuid-oost-Turkije maakte het huidige Irak deel uit van het Perzische Rijk. Daar waren de christenen meestal Arameeërs. Het waren hún taal en cultuur die het gezicht van de 'Perzische kerk' bepaalden.

Heulen met de vijand

De Perzische kerk was nooit een staatskerk. Wel gedijde ze de eerste eeuwen in relatieve vrijheid, maar een juiste verhouding met de regerende machten bleef van cruciaal belang. Terwijl in de 2e en de 3e eeuw in het Romeinse Rijk de christenvervolgingen

oplaaiden, genoot de christelijke minderheid in het zoroastrische Perzië bepaalde rechten. Omdat Romeinen, net als de Grieken vóór hen, de aartsvijanden waren van het Perzische rijk, keerde het tij voor de christenen in Perzië toen het Romeinse rijk in de 4e eeuw christelijk werd. Ze werden voortaan beschouwd als een 'vijfde kolonne' van de christelijk geworden vijand. De Perzische christenen werden in de 4e eeuw een kerk van martelaren. Om beschuldigingen van vriendschap met de vijand te ontzenuwen, maakte de Perzische Kerk, ook wel 'Oost-Syrische Kerk' genoemd, zich bestuurlijk en later theologisch los van de christenheid in het Romeinse Rijk.

Aan het hof

Met de komst van de moslim Arabieren (635) werd de islam dominant. Er ontstond een belangrijk moslimrijk in het huidige Irak, dat werd geregeerd door de Abbasieden. Hun rijk bloeide van 749 tot 842. De Oost-Syrische Kerk genoot weer relatieve vrijheid en maakte zelfs een groei door. Christenen hadden belangrijke wetenschappelijke functies, ze blonken uit in geneeskunde, taalwetenschappen en wijsbegeerte en bekleedden vaak hoge ambten aan het hof. Maar ze bleven wat ze altijd waren geweest: een minderheid die zich moest buigen naar de politieke realiteit. Ook andere kerken waren neergestreeken in het gebied. De patriarch van de Oost-Syrische Kerk vertegenwoordigde al deze christelijke kerken bij de islamitische overheid.

Vlucht naar de bergen

Toen de Mongolen het Midden-

Oosten binnenvielen, begunstigen ze de Oost-Syrische Kerk en de christenen in Irak in eerste instantie. Sommige Mongolen uit Centraal-Azië behoorden zelf tot de Oost-Syrische Kerk. Maar rond 1300 kozen de Mongolen in het Midden-Oosten voor de islam en was het met de begunstiging gedaan. Ze brachten grote slagen toe aan de Oost-Syrische Kerk, die in 14e eeuw van een wijdverbreide kerk ineenschrompelt tot een kleine geloofsgemeenschap, die zich terugtrekt in de bergen van Koerdistan in het huidige Noordwest-Iran en Zuid-oost-Turkije. Om pas in de 19e en 20ste eeuw weer af te dalen naar meer geürbaniseerde streken in Irak.

In de bergen namen ze de tribale cultuur van de moslim Koerden over, maar ze bleven hun godsdienst en taal trouw. Ook al waren bepaalde christenen vanaf de vroege moslimtijd gearabiseerd, Aramees was hun kerktaal. Voor velen was het de taal van hun dagelijks leven. Als religieuze minderheid die sterk werd bepaald door hun Arameestalgige traditie hadden de christenen een eigen etnische identiteit.

Sinds de 16e eeuw kent de Oost-Syrische Kerk een katholieke aftakking in de zogeheten Chaldeeuwse Kerk. De oorspronkelijke 'orthodoxe' tak nam later de naam 'Assyrische Apostolische Kerk van het Oosten' aan. Beide geloofsgemeenschappen spiegelten zich aan de uitgestorven voor-christelijke volkeren van de Chaldeeërs en Assyriërs.

Het Arabisch nationalisme

In de 20e eeuw hadden de leden van de Assyrische Apostolische Kerk hun eigen etnische identi-

teit behouden en mede op grond daarvan eigen politiek-nationalistische aspiraties ontwikkeld. Bij de opkomst tussen de twee wereldoorlogen van het Arabische nationalisme in Irak, moest dit onvermijdelijk botsen. Assyriërs ontvluchtten het land, de patriarch inclusief, en Irakese Arabieren pleegden massamoorden op Assyriërs (1933). De Assyrische Apostolische Kerk dunde uit in haar land van oorsprong en werd politiek vleugellam gemaakt.

De getalsmatig grotere en dus machtigere katholieke groep, de Chaldeeuwse Kerk, kon beter overweg met het Arabisch nationalisme. De Chaldeeërs koesterden geen separatistische ideeën en werden in 1931 als gelijkwaardige Irakese medeburgers geaccepteerd, ongeacht hun christelijke godsdienst. Voor de Chaldeeuwse Kerk was later de invoeging in het Arabisch-nationalistische Ba'th regiem (jaren '60 tot 2003) gemakkelijker. Ze was - hoogstwaarschijnlijk het tragische lot van haar Assyrische zusterkerk gedachtig - zeker van plan te overleven.

Onder Saddam

Hoewel Chaldeeuwse christenen steeds meer druk ervoeren van Saddams Ba'th-dictatuur, ontving hun kerk financiële steun van het regime, onder andere voor nieuwbouw en restauratie van kerken. Dat was niets bijzonders; elke religieuze minderheid kreeg deze steun en meer regimes in het Midden-Oosten steunen de kerken materieel. Alle kerken in Irak, maar met name de Chaldeeuwse kerk, brachten lippendienst aan het regime.

Zoals in de Abbassidische tijd de patriarch van de Oost-Syrische Kerk de spreekbuis was van alle christenen ten opzichte van de overheid, zo was dat nu de patriarch van de Chaldeeuwse Kerk.

De in juli van dit jaar gestorven Chaldeeuwse patriarch Bidawid (1922, patriarch sinds 1989) was publiekelijk doorgaans lovend over Saddam, wat hem eens op een schrobbering door het Vaticaan kwam te staan. Irak werd na de Eerste Golfoorlog (1991) getroffen door een embargo en Bidawid maakte zich tot een belangrijke stem tegen dit embargo, dat vele gewone Irakese burgers in hun dagelijkse bestaan trof. Ook pleitte hij tegen de op handen zijnde tweede (Amerikaanse en Britse) aanval op zijn land, de recente Tweede Golfoorlog (2003).

De wijze waarop Bidawid door op te komen voor Saddams Irak de belangen van zijn kerk probeerde te sauveren, riep in het westen beschuldigingen op van collaboratie. Ook in Irak zelf werd de Saddam-vriendelijke lijn van de Chaldeeuwse kerkleiding door vele gewone gelovigen en lagere geestelijken betreurd.

Uit berichten die al ruim voor de laatste oorlog te horen waren, was duidelijk dat ook Bidawid realistisch was over het feit dat christenen het Irak van Saddam ontvluchtten. De alom gehoorde reden was het embargo, maar velen vertrokken vanwege Saddam. Patriarch Bidawid wist dat en toonde er tussen de regels door begrip voor. Ook heeft hij zich de laatste jaren niet gedistantieerd van de Vaticaanse kritiek op Saddam, hoewel hij zich

Assyrische dienst in Syrië's grensgebied met Irak. Na 1930 vonden Irakese christenen hier toevlucht.

onthield van openlijke kritiek op het regime. Daarmee zou hij zijn Chaldeeuwse geloofsgemeenschap en waarschijnlijk alle christenen in gevaar hebben gebracht. Kernwoord was hier: overleven, zoals het al eeuwen om overleven ging, onder het Perzische Rijk, de Abbasieden, de Mongolen, de Arabische nationalisten en Saddam. En nu ná Saddam onder om het even welk komende regiem. Bij het Ba'th-bewind met zijn seculiere Arabische nationalisme had de kerk iets positiefs te winnen gehad: zijn ideologie garandeerde de Irakese christenen een stormvrije zone binnen een dominante moslim-samenleving, maar hoe liggen de kaarten ná het Ba'th-regiem?

Na Saddam

Veel Chaldeeërs en andere christenen, zowel in Irak als in de

migratie, hadden het moeilijk met de val van Saddam. Ze waren hun beschermheer kwijt. Al snel paste men zich aan de veranderde situatie aan. Men benadrukte dat men als etnische minderheid onder Saddam geen rechten had gehad en dat men koos voor democratie in Irak.

De eerste indrukken zelf van de nieuwe situatie der christenen lopen uiteen en zijn niet onverdeeld positief. Er zijn goede punten, zo wordt van verschillende kanten door christenen in de media benadrukt. De 'Assyrische' christenen zijn nu erkend als etnische minderheid, waarbij ook de Chaldeeërs zijn inbegrepen, omdat die ook tot de etnische 'Assyriërs' horen. Deze erkenning gebeurde binnen de door de Amerikanen ingestelde interim-regering van Irak. De Chaldeeuwse katholiek Yonadam Hanna zit als 'Assyrisch' christen in die regering.

Zorg echter overheerst bij de christenen, zo niet angst. Dat is overall te registreren uit de monden van Irakese ingezetenen en migranten. De sji'ieten vormen de meerderheid van de Irakese bevolking, maar de prognoses van een mogelijk sji'itisch regiem à la Iran lopen uiteen. In Iran hebben de christenen bestaansrecht; ze worden niet bruut onderdrukt, althans de oosterse christenen niet (anglicanen en evangelicalen wel), maar krijgen veel minder ruimte dan in Saddams Irak. Het is dus voorstelbaar dat de gedachte aan een toekomstig sji'itisch Irak de christenen met schrik vervult.

De kerkelijke leiders van Irak gaven op 30 april een verklaring uit waarin volledige burgerrech-

ten voor de christenen werden geëist. Er zijn berichten dat christenen in het huidige Irak bloot staan aan geweld. Winkels zouden vernield worden: bier verkopen (de islam verbiedt alcohol) zou een christen het leven hebben gekost. Christelijke vrouwen - die niet gesluierd gaan - zouden zijn belaagd. Waar Irakese christenen in het westen worden gezien als vrienden van Saddam, zijn ze in de ogen van veel Irakese moslims vrienden van het westen. De psychologie noemt dat een 'double bind': wat je ook kiest, je zult het - in een tragische onontkoombaarheid - nooit goed doen.

Vanaf de jaren dertig van de 20e eeuw is er een exodus van christenen uit Irak. Deze exodus is doorgegaan onder Saddam en lijkt ook nu ná Saddam door te gaan. De christelijke gemeenschap van Irak wordt kleiner en kleiner. De christenen lijken zich op te maken om ook nu weer te overleven. Bidawids opvolger zal niet minder het spel mee hebben te spelen dan de overleden patriarch zelf, zij het met andere hoofdrolspelers op het toneel, maar nog steeds als leider van een minderheid met een bijrol.

De situatie van de christenen in het nieuwe Irak is nog niet beslist in weerwil van erkende rechten. Het is de vraag of er, nu de exodus van christenen doorgaat, nog iets te overleven valt. Misschien zal het zo triest niet zijn en zal de zeer oude gemeenschap van Irakese christenen in de eigen regio voortbestaan in alle vrede en vrijheid.

Leo van Leijzen

OECUMENE VAN HET LEVEN

OECUMENISCHE KERKENDAGEN IN BERLIJN

Van 28 mei tot 1 juni 2003 werden in Berlijn de eerste Oecumenische Kerkendagen gehouden onder het motto 'Ihr sollt ein Segen sein'. Ruim 200.000 bezoekers lieten zich informeren over de actuele stand van de oecumene, maakten kennis met medechristenen, aten samen, vierden samen, baden samen, of luisterden samen naar een van de vele lezingen en voordrachten op een van de vele (deel-)programma's. Ook de kerken van de oosterse tradities waren vertegenwoordigd op de Kerkendagen.

De Grieks-orthodoxe metropoliet Augoustinos, vertegenwoordiger van het patriarchaat van Constantinopel, die zeventien jaar lang voorzitter was van de Raad van Kerken in Berlijn, was blij over de aanwezigheid van oosters-orthodoxen en oriëntaals-orthodoxen (Kopten, Syriërs, etc.). Samen hielden ze een concert onder de titel 'Het psalmodiëren in de orthodoxe liturgie', een toegankelijker kennismaking met de Orthodoxie, dan wanneer men zware thema's had aangesneden.

Metropoliet Augoustinos mengde zich in de discussie rond het gemeenschappelijk vieren van de Maaltijd des Heren, waarbij hij verklaarde dat ook katholieken en orthodoxen, die geen dogmatisch verschil in hun opvatting van de eucharistie hebben, eerst alle verschillen uit de weg geruimd moeten hebben voordat ze samen eucharistie kunnen vieren.*

Er werd veel met de orthodoxen gesproken en er werd over hen gesproken. Enkele opmerkelijke uitspraken over de houding van de westerse christen ten aanzien onze oosterse zusters en broeders, die bij menigeen vragen zullen hebben opgeroepen over de relevantie van de oecumene met de oosterse kerken, klonken uit de mond van de Duitse kardinaal Kasper, voorzitter van de Pauselijke Raad voor de Eenheid. Enkele passages.

"Bij ons in Duitsland, het geboorteland van de Reformatie, is alles min of meer op de oecumene tussen katholieken en protestanten gericht; de derde belangrijke partner, de oude kerken van het oosten, in het bijzonder de orthodoxe kerken, blijven meestal in de schaduw. Velen denken: de oriëntaalse christenen zijn ver weg, niet alleen geografisch maar ook wat betreft mentaliteit.

Wie dat denkt, zit er ver naast. De orthodoxe christenen leven zeker vanaf de Tweede Wereldoorlog midden onder ons; geografisch gezien zijn zij geen zuiver oosterse ker-

ken meer; zij zijn over de hele westerse wereld verspreid. Door de uitbreiding van de Europese Unie naar het oosten komen ze ons nog meer nabij. De Oost-Europese landen die al langer (zoals Griekenland), of binnen afzienbare tijd (zoals Roemenië, Bulgarije en Servië) tot de Europese Gemeenschap behoren, zijn allemaal diep van de orthodoxe traditie doordrongen. Zonder die landen laat het huis van Europa zich niet bouwen. Wij kunnen hen niet links laten liggen en als niet-verlichte exoten of als oecumenische spelbreker beschouwen, voor wie wij hooguit een folkloristische interesse opbrengen. Wat wij nodig hebben, is niet enkel een politieke uitbreiding van de Europese Gemeenschap naar het oosten, maar ook een oecumenische uitbreiding."

"Iedereen die weet wat iconen zijn - en er zijn inmiddels veel liefhebbers van iconen - weet welke geestelijke rijkdom in het oosten aanwezig is. Een rijkdom die ons in het geseculariseerde westen alleen maar goed kan doen. Ook de Orthodoxie kan ons tot zegen zijn. De kerk in Europa moet met beide longen ademen."

"De oecumene van de waarheid en de liefde kan niet zonder de oecumene van het leven. We hebben ons niet alleen uit elkaar gedreven door discussie, we zijn uit elkaar geleefd. We moeten weer tot een samenleven komen en elkaar wederzijds nog beter leren kennen. Daaruit groeit dan het gemeenschappelijke getuigenis en de samenwerking. Wij zouden waarschijnlijk wezenlijk verder zijn (op de weg van de oecumene, PK) indien we al datgene gemeenschappelijk zouden doen en leven wat al vandaag mogelijk is. Mogelijkheden tot samenwerking bestaan ook waar op onderdelen verschillende posities naast elkaar bestaan. Wij kunnen laten zien dat men ook met problemen samenleven kan, samenleven moet."

Pieter Kohnen

*Bron: R. Bohren, 'Kirchentag in Berlin', G2W, Nr. 7/8 2003, p 125.

Lezerservice

De volledige tekst van kardinaal Kasper is te vinden op www.egenius.de/oekt/texte/2470.doc of voor € 2,- (exclusief verzendkosten) te bestellen bij het redactiesecretariaat van Pokrof (adresgegevens zie colofon).

Mensenmassa tijdens de Oecumenische Kerkendagen in Berlijn. Foto: G. van Dartel.

Grieks-orthodoxe Kerk België heeft nieuwe bisschop

Op zondag 22 juni werd bisschop-elect Athenagoras (Peckstadt), bisschoppelijk vicaris van het Orthodox Aartsbisdom van België en Exarchaat van Nederland en Luxemburg, tot bisschop geconsacreerd.

Eerder was archimandriet Athenagoras (42 jaar) al op dinsdag 13 mei door de Heilige Synode van het Oecumenisch Patriarchaat van Constantinopel, waaronder het Grieks-orthodoxe aartsbisdom van Brussel valt, gekozen tot hulpbisschop van mgr. Panteleimon, de Grieks-orthodoxe metropoliet van België.

Hulpbisschop Athenagoras werd bij zijn consecratie titulair 'bisschop van Sinope'. Sinope was een oude christelijke Griekse stad aan de Zwarte Zee, nu Noord-Turkije. Het is een historische bisschopszetel in het voormalige Byzantijnse Rijk, die niet meer echt bestaat, omdat er geen christenen meer wonen.

De nieuwe bisschop, een Vlaming, is een zoon van vader Ignace

Peckstadt, orthodox aartspriester uit Gent en stichter van de ortho-

Bisschop Athenagoras

De nieuwe bisschop knielt aan de voorkant van het altaar, met zijn hoofd ertegenaan gedrukt (hier onzichtbaar). Op zijn hoofd ligt het evangelieboek. De bisschoppen-consecrators leggen daar hun handen op en spreken het wijdingsgebed uit. De vormgeving van de rite van de bisschopswijding suggereert dat het Woord en het altaar - symbool van Christus - de nieuwe bisschop wijden, veeleer dan de verzamelde bisschoppen. Het drukt uit dat het Christus zelf is die iemand consacreert tot het herdersambt in zijn Kerk. Foto's: Orthobel (Persdienst Orthodoxe Kerk in België).

doxe kerk daar. Bisschop Athenagoras studeerde af aan de Theologische Faculteit in Thessaloniki (Griekenland) en promoveerde aan het Oecumenisch Instituut van Bossey (Zwitserland). De bisschopswijding vond plaats in de overvolle Grieks-orthodoxe kathedraal van de Heilige Aartsengelen te Brussel. Behalve de talloze Grieks-orthodoxe gelovigen en geestelijken, waren er bij de plechtigheid vele orthodoxe bisschoppen en priesters van de andere orthodoxe jurisdicties in West-Europa aanwezig. Ook waren er Belgische vertegenwoordigers van de Rooms-katholieke Kerk, de Verenigde Protestantse Kerk in België en van andere godsdienstige instituties. Tijdens de plechtigheid was het zijn vader die de nieuwgekozen bisschop naar voren geleidde voor de eigenlijke wijding.

Bisschop Athenagoras zal zijn werkzaamheden voor de Belgische publieke omroep, waar hij verantwoordelijk is voor orthodoxe programma's, en zijn werkzaamheden als vertegenwoordiger van de Orthodoxe Kerk bij de Europese Unie te Brussel voortzetten.

Leo van Leijsen

Jubileumnieuws

POKROF

50 JAAR POKROF

Om het 50-jarige jubileum van Pokrof te vieren, krijgen alle abonnees met Pokrof nr. 5 een facsimilé-uitgave toegestuurd met artikelen die een beeld schetsen van vijftig jaargangen. Ook wordt in samenwerking met een drietal Nederlandse iconschilders een bijzondere set iconkaarten uitgegeven. Bij de kaartensets wordt de brochure 'Omgekeerd Perspectief' uitgegeven, waarin de schilders vertellen over het schilderen van iconen en uitleg geven bij de iconen van de kaartenset. Op zaterdag 4 oktober vindt in de sfeervolle Sint Cathrien Kerk in Den Bosch een uniek jubileumconcert plaats met drie verschillende oosterse koren.

AGENDA

1 september

U kunt iconkaartensets bestellen en de brochure Omgekeerd Perspectief.

4 oktober

Oosters feestconcert in Den Bosch.

27 november

Verzending van de gratis facsimilé-uitgave naar abonnees. Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door het SKaN-fonds.

MEER INFORMATIE:

T 073 6136471

E secretariaat@oecumene.nl

I www.oecumene.nl

Vier het jubileum van Pokrof mee!

Het Assyrische koor Mor Ephrem hoort bij de Assyrisch-Mesopotamische Vereniging Enschede. Deze heeft haar website op: www.bethnahrin.nl. Het Tilburgs Byzantijns Koor is op internet te vinden op: home.hetnet.nl/~byzant2000.

UNIEK OOSTERS FEESTCONCERT DRIE OOSTERSE TRADITIES BIJ ELKAAR IN DEN BOSCH

Op zaterdag 4 oktober vindt in de Sint Cathrien in 's-Hertogenbosch een feestconcert plaats met oosterse gezangen. Het concert is een muzikale reis vanuit christelijk Mesopotamië, het oude bijbelse land ingeklemd tussen Eufraat en Tigris, via de bergen en vlakten van Roemenië naar de 'oude' Russische landen.

Op deze avond zult u een rijk scala horen van verrassende klanken uit de echte oriëntaalse kerkmuziek tot en met orthodoxe zang waar westerse oren meer aan gewend zijn. Het gaat om levende muziek, verzorgd door koren die ook nu nog zingen in de oosterse liturgie.

Het Assyrische koor Mor Ephrem uit Enschede van Syrisch-orthodoxen die in Nederland wonen, zingt onder leiding van dirigent Elias Musake gezangen uit hun liturgie en oude Assyrisch-Mesopotamische volksliederen.

Daarna zal het Roemeens-orthodoxe koor van seminaristen van het Aartsbisschoppelijke Seminarie van Cluj-Napoka onder leiding van prof. dr. Petru Stanciu prachtige liederen zingen uit de eigen Roemeens-orthodoxe traditie. Dit koor uit Transsylvanië in Noord-oost-Roemenië is in ons land op tournee. Ook het Tilburgs Byzantijns Koor met dirigent Piet Happel verzorgt een onderdeel van het concert met liederen uit de Russische liturgie, aangevuld met klinkende volksliederen. Het Tilburgs Byzantijns Koor was het eerste Nederlandse

koor dat speciaal werd opgericht om de katholieke liturgie volgens de Byzantijnse ritus te zingen.

Het samenkomen van deze zeer verschillende koren in één programma is uniek. De optredens op deze avond geven een indrukwekkende impressie van de rijke oosterse liturgische tradities. De avond zal daarmee een spirituele reis in vogelvlucht zijn.

Aanmelding

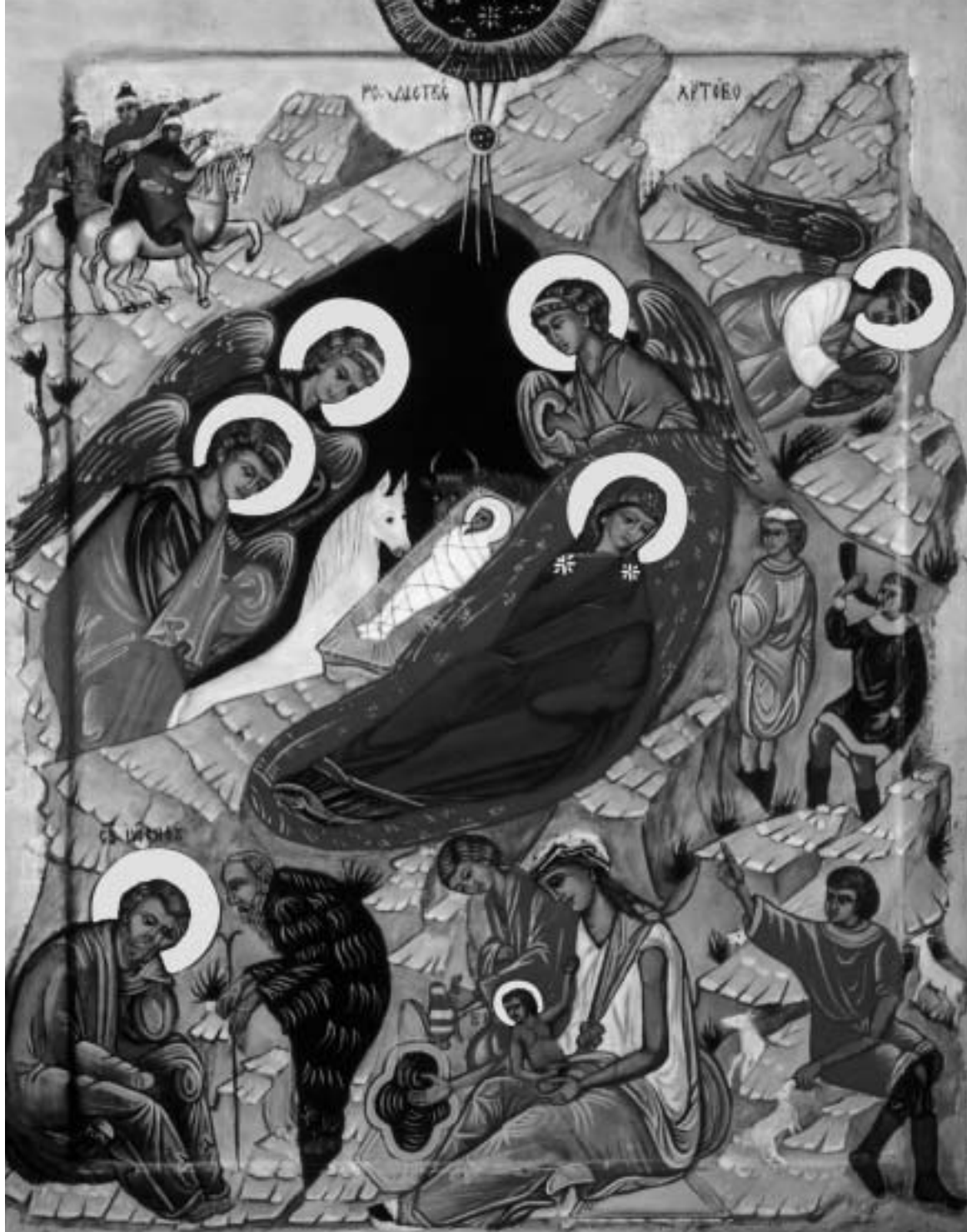
Verzeker u van een plaats door u vooraf aan te melden bij het redactiesecretariaat. Het concert begint om 19:30 uur. Het is raadzaam om iets eerder te komen, omdat de plaatsen vanaf 19:15 uur worden vergeven aan andere bezoekers.

Introducés zijn uiteraard van harte welkom. De toegang is gratis. Het concert vindt plaats in de Sint Cathrien Kerk aan de Kruisbroederhof 4 in 's-Hertogenbosch.

Programma

- 19:00 u Kerk open
- 19:30 u Opening concert
- 19:40 u Assyrisch-Mesopota-misch Koor Mor Ephrem uit Enschede o.l.v. Elias Musake
- 20:20 u Koor Aartsbisschoppelijke Seminarie van Cluj-Napoka o.l.v. Petru Stanciu
- 21:00 u Tilburgs Byzantijns Koor olv Piet Happel
- 21:40 u Afsluiting

Icoon van het Kerstfeest. Geschilderd door: D. de Brouwer, Zuster van Liefde, scmm. Foto: F. van den Brand. Jezus ligt in een sarcofaag in witte doeken, in de windsels van de dood, omdat Hij is geboren om de dood te overwinnen. Maria ligt een beetje van Hem af en met haar rug naar Hem toe. Zij kan Hem alleen rugdekking en beschutting geven. Van wie we ook houden, we kunnen het lijden niet overnemen. Maar we kunnen wel rugdekking geven.

Delian de Brouwer:

Leven volgens het omgekeerde perspectief

Icoonkunst uit het oosten inspireert christenen in het westen.

Om de 50ste jaargang te vieren geeft Pokrof daarom een speciale iconkaartenset uit met acht kaarten van iconen van Nederlandse schilders. De brochure 'Omgekeerd Perspectief' met interviews, waarin de schilders een toelichting geven op de iconen, begeleidt de uitgave van de kaarten. Zuster Delian de Brouwer, van wie naast de hier afgebeelde prachtige icon van het Kerstfeest en de icon van de heilige Nicolaas (p. 12) ook een icon van het Mandylyon werd opgenomen, vertelt over de theologie en techniek van iconen.

Als religieuze kreeg zuster Delian bij feesten vaak iconkaarten van medezusters. Ze vond ze niet allemaal even mooi en vroeg zich af waarom ze deze religieuze kunst niet geheel wist te waarderen. Ze begon te lezen en te schilderen en concludeerde dat we niet alle iconen mooi hoeven te vinden, zoals ook niet alle bijbelteksten ons evenzeer aanspreken.

De energieke zestigjarige: "Iconen waren religieuze kunst die mij niet aansprak. Ze brachten een boodschap die ik niet begreep en ik vroeg mij af waarom er geen lieve, zachte beelden werden geschilderd." Ze wilde zien of ze niet zelf iconen kon schilderen om de geschiedenis van de Bijbel door haar hart en ogen te laten gaan en te vertellen in warme, liefdevolle beelden.

Ze klopte aan bij de Benedictinessen van Schotenhof, waar de oudere zuster Elizabeth iconen schilderde in een atelier. "De Benedictinessen van Schotenhof hebben dezelfde opdracht als Chevetogne: het christendom

van oost en west dichterbij elkaar brengen." De contemplatieve orde opende na een jaar haar deuren toen zuster Delian kort mocht komen logeren. Zuster Elizabeth zou kijken of ze het schilderen zou kunnen leren.

Donker en licht

Zuster Elizabeth vertelde dat een mens van donker naar licht gaat en dat iconen daarom van donker naar licht worden geschilderd. Ze bracht een

tekening aan op een witte plank en smeerde rode bolus onder het bladgoud om aan te geven dat een mens is geboren uit klei en door en met de schepping is verbonden met God, het goud. Ze liet zien dat daarna de figuren worden geschilderd: "Dus er gebeurt niets zonder de verbinding van God en de mens, het goud en het rood." Eerst in donkere kleuren, daarna lichter. "Het doel van de weg van de mens is om beter te worden: van donker naar licht. Je moet met je kwaliteiten werken en als antwoord op de Schepper zoveel mogelijk uit jezelf halen om anderen dienstbaar te zijn."

Mooi en lelijk

De iconen hadden haar geraakt, maar nog steeds vond ze ze niet allemaal mooi. "Welke vind ik mooi en welke vind ik lelijk?" vroeg ze zich af. En: "Waarom mag ik niet zeggen dat ik ze lelijk vind? Omdat het bronnen van inspiratie zijn?" Ze concludeerde dat ze

Boerderijschool geestelijk gehandicapte kinderen in Kalmukië

"Och, elke mens heeft zijn idealen. Voor onze kinderen die een lichte geestelijk achterstand hebben, wees of half wees, wil ik een boerderijschool. De jongens kunnen er leren om met vee om te gaan, ze kunnen op kleine schaal oefenen met land- en tuinbouw en eenvoudig landbouwgereedschap leren maken en repareren. De meisjes kunnen het huishoudelijk werk leren; koken en naaien. In onze samenleving kunnen ze zich daarmee redelijk handhaven". Aan het woord is de jonge directeur van het weeshuis in Matrosovo, de heer Serdyukov. Hij vraagt onze hulp bij het verwezenlijken van zijn ideaal. In aansluiting bij het TBK Projecten Fonds wil Pokrof hem ondersteunen. Tijdens het feestconcert doen wij daarom een beroep op u. Daarnaast kunt u, als u niet naar het concert komt, een gift overmaken op girorekening 5679145 van Pokrof. Graag onder vermelding van 'Boerderijschool Kalmukië'.

niet alle iconen even mooi hoefde te vinden: "De ene persoon vindt psalmen mooi, maar een ander bidt ze nooit, omdat ze hem of haar niets zeggen. De één gaat naar zondagse vieringen, terwijl de ander liever een kapelletje bezoekt. Zo is dat ook met iconen."

Omgekeerd perspectief

Het intensieve bezig zijn met het schilderen was een cultuurschok voor de actieve zuster die uit een drukke baan kwam. "Ik werkte ineens helemaal alleen. De iconen vertelden me hoe groot een mens kan zijn als dingen lukken en hoe klein als dingen niet lukken. Ik heb geleerd gecorrigeerd te worden zonder dat daar mensen voor nodig zijn."

"Het lijkt alsof wij tot iconen spreken, maar de iconen spreken tot ons." Een icoon richt zich tot degene die er voor staat. De lijnen op een icoon lopen niet naar achter, zoals bij een horizon op een schilderij, maar naar voren. Iconen hebben een omgekeerd perspectief. Naast een techniek om de beschouwer in de afbeelding te betrekken, is dat ook theologie: "Christenen moeten leven volgens het omgekeerde perspectief, de Bijbel staat er vol mee: heb uw vijanden lief, de eersten zullen de laatsten zijn, de armen zullen de rijkdom erven, de verdrietigen zullen vertroost worden. Alles wordt omgekeerd. En alles wat omgekeerd is, moet je proberen in je leven." Hoe doet ze dat zelf? "Met vallen en opstaan. En door 's avonds de balans op te maken van de dag aan de hand van het omgekeerde perspectief."

Ze dénkt inmiddels in beelden. Teksten uit de Bijbel vertalen zich in beelden, ze kijkt naar handen van mensen en naar gezichten. "Ik kan op straat lopen en ineens het gezicht van een engel zien." Gelovig kijken is dóór alles heen de link leggen naar de schepping.

De meest indrukwekkende icoon die ze zelf ooit zag, is de icoon van Maria Ontslapen, Maria Tenhemelopneming, geschilderd door Roelbljov. "Christus wordt op die icoon afgebeeld bij Maria en houdt, terwijl Hij zijn handen uit respect heeft bedekt, haar ziel vast." Dat God een mens met zoveel respect opneemt in het eeuwige leven maakte de meeste indruk. "Het is de warmste icoon die ik ooit heb gezien. Hij is mooi, met alle apostelen om Maria heen en Jezus die haar zo draagt. Daarin is iedereen geheel gelijkwaardig."

Daphne van Roosendaal

Dit artikel is een ingekorte versie van het interview met zuster Delian in de brochure 'Omgekeerd perspectief', die wordt uitgegeven bij de icoonkaarten.

ICOONKAARTEN POKROF

Liefde en genegenheid zijn drijfveren in het bestaan. Om ons heen worden mensen geboren, smeedt vriendschap hechte banden en vinden vreugdevolle gebeurtenissen plaats. Op ons levenspad komen we ook tegenspoed, ziekte en lijden tegen. In vreugde en verdriet is het goed om te ervaren dat anderen daarin willen delen. Een paar lieve woorden geven een diepere dimensie aan vreugde en maken het verdriet draaglijk.

U kunt de icoonkaartenset en de brochure 'Omgekeerd Perspectief' bestellen met de flyer die u bij deze Pokrof ontving, of door contact op te nemen met het redactie-secretariaat T 073 6136471, E secretariaat@oecumene.nl. De sets met 8 kaarten kosten € 8,- (excl. verzendkosten). De brochure 'Omgekeerd Perspectief', waarin de icoonschilders vertellen over het schilderen en een toelichting geven op de iconen in de kaartenset, kost € 2,50 (excl. verzendkosten, bij bestelling van één of meer sets vervallen de verzendkosten).

Kijk ook op www.oecumene.nl.

Bestel nu!

Patrarch Aleksej II roept op tot vereniging Russische kerken in het westen

Op 1 mei 2003 koos de 'Diocesane vergadering van het Russisch-orthodoxe Aartsbisdom van West-Europa' in Parijs een nieuwe aartsbisschop: de Vlaamse hulpbisschop Gabriël (De Vylder). De zogeheten 'Russisch-orthodoxe kerken van West-Europa onder de obediëntie van het Oecumenisch Patriarchaat' kregen daarmee een nieuwe kerkelijke leider. De nieuwe aartsbisschop van het aartsbisdom, dat vrijwel geheel West-Europa en delen van Scandinavië omvat, is de opvolger van de op 22 januari overleden aartsbisschop Sergi (Konovaloff, 1941-2003). Een punt dat zijn episcopaat zal gaan bepalen, is een mogelijke bestuurlijke vereniging van oosters-orthodoxe kerken in het westen.

De keuze van bisschop Gabriël (1946) vond plaats tegen de achtergrond van een open brief die patriarch Aleksej II van Moskou een maand eerder stuurde aan Russisch-orthodoxe bisschoppen in het westen en alle orthodoxe parochies van Russische traditie aldaar. Aleksej pleit erin voor een bestuurlijke vereniging van de orthodoxe kerken in het westen die de Russische traditie hebben, in een nieuw te vormen metropool, en de aansluiting daarvan

bij het patriarchaat van Moskou. De scheiding van de kerk van Moskou en de Russische orthodoxe kerken in het westen ontstond, zo schrijft Aleksej, door de tragische omstandigheid dat Rusland en de Kerk onder communistisch bewind kwamen. De scheiding had slechts politieke redenen. Nu het juk van het atheïsme is afgefallen, is er geen reden meer om niet opnieuw aansluiting te zoeken bij het patriarchaat.

Aartsbisschop Gabriël (links) verlaat de kathedraal na de plechtigheid van zijn inthronisatie. Foto: P. van Dongen.

De tijd is er rijp voor, stelt Aleksej, en hij lijkt er serieus werk van te willen maken. Na een brief aan de 'Russische Kerk in het Buitenland' en een brief aan 'De Russisch-orthodoxe kerken van West-Europa' publiceerde hij nu zijn open brief. De kwestie van de (bestuurlijke) vereniging van de orthodoxe kerken in het westen zal in meer of mindere mate het episcopaat bepalen van de nieuwe aartsbisschop Gabriël. Een vereniging van orthodoxe kerken is ook zijn wens, maar de kwestie ligt minder eenvoudig dan de brief van Aleksej doet vermoeden.

Westers wantrouwen

De orthodoxe gemeenschappen in het westen, vooral de gemeenschappen in Frankrijk en Engeland, zijn geïncultureerd in hun omgeving. De nakomelingen van de oude migranten vrezen dat aansluiting bij het patriarchaat van Moskou ten koste zal gaan van de vrijheid en zelfstandigheid zoals men die nu onder het patriarchaat van Constantinopel geniet. Men is bang voor autoritaire inmenging vanuit Moskou en vreest dat de parochies bolwerken worden van Russisch nationalisme. Door de migratiestroom van het oosten naar het westen, die sinds de jaren '90 op gang kwam, is het aantal voorstanders van vereniging met Moskou gegroeid. De verhoudingen lijken nu in hun voordeel om te slaan.

De vrees voor autoritaire inmenging lijkt gegrond. Het bisdom Surozh, dat Groot-Brittannië en Ierland omspant en dat tot het

patriarchaat Moskou behoort, kreeg er onlangs nog mee te maken. De onlangs overleden metropoliet Antoni (Bloom) van het bisdom*, dat geldt als kritisch, diende in februari 2003 bij patriarch Aleksej het verzoek in om met pensioen te gaan. Het verzoek werd niet ingewilligd. Eerder werd om de oude metropoliet bij te staan bisschop Ilarion (Alfejew) naar Londen gestuurd. Daar kreeg men de indruk dat deze nieuwe hulpbisschop vanuit Moskou naar Londen was gestuurd om metropoliet Antoni op te volgen. Londen wil echter zijn eigen keuze bepalen en heeft die keuze in principe ook reeds gemaakt: hulpbisschop Basil (Osborne). De toenmalige hulpbisschop Ilarion, die volgens de Britse orthodoxen werkte aan re-russificering van de parochies en er volgens hen naar streefde kerkelijke eigendommen over te dragen aan het patriarchaat van Moskou, werd na enkele maanden teruggeroepen naar Rusland.

Moskou wil meer greep krijgen op het kritische Britse bisdom. Zo bewerkstelligde metropoliet Kirill, verantwoordelijk voor de buitenlandse politiek van het patriarchaat van Moskou, dat een aantal Ierse parochies zich met hun priester direct onder het Moskouse patriarchaat schaarde. Metropoliet Antoni werd hierin niet gekend.

Juist metropoliet Antoni werd door Aleksej in zijn brief genoemd als degene die de kar moest gaan trekken om tot een verenigde orthodoxe kerk in het westen te komen. Metropoliet Antoni had goede relaties met de bisschoppen van de Russisch-

orthodoxe kerken van West-Europa en de Russische Kerk in het Buitenland en was kritisch ten aanzien van Moskou. Dat maakte hem uitermate geschikt voor de taak. Maar zijn hoge leeftijd en zijn gezondheid deden sceptici in Parijs en Londen vrezen dat Aleksej voor hem slechts een symbolische functie zag en anderen op de achtergrond de dienst uit zouden maken. Inmiddels is de oude metropoliet overleden.

Grotere eenheid onder orthodoxen

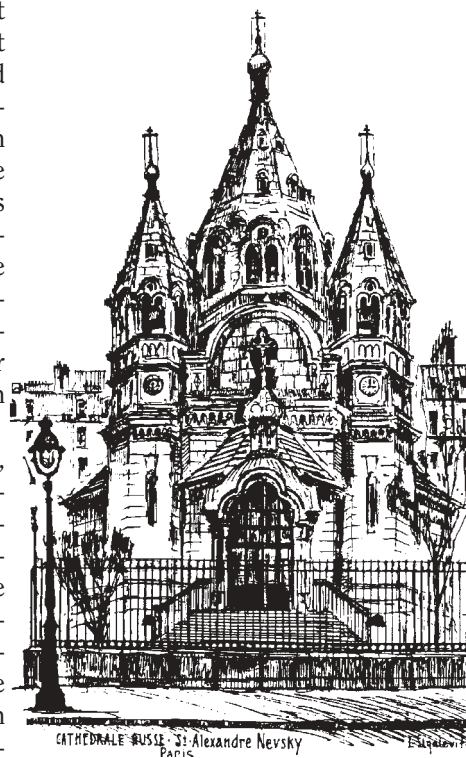
Aartsbisschop Gabriël heeft zijn eigen bezwaren tegen het initiatief van Aleksej. De Moskouse patriarch gaat er van uit dat zijn jurisdictie niet ophoudt aan de landsgrenzen, maar zich uitstrekt over alle Russische gelovigen, waar zij zich ook bevinden. Aartsbisschop Gabriël is het daarmee niet eens: "Volgens het canoniek recht is de bevoegdheid van elke autocefale kerk begrensd tot haar territorium. Geen enkele kerk heeft universele jurisdictie. Geen enkele kerk is een 'Vaticaan' met een universele jurisdictie of zending. Iedere kerk is in haar aspect van 'societas' een administratieve organisatie die verantwoordelijk is voor een bepaald en welomschreven deel van de 'oecumene'."

Het probleem van de diaspora, waar juist vanwege de jurisdictie-aanspraken van de verschillende kerken op sommige plaatsen een ongewenste kerkelijke concurrentie ontstaat, kan volgens hem slechts worden opgelost door een besluit van de gehele orthodoxie. In 1993 zijn in Chambésy (Zwitserland) af-

spraken gemaakt door een inter-orthodoxe commissie. De kerken zouden niets doen dat een oplossing van dit probleem in gevaar zou brengen.

Aartsbisschop Gabriël verwijt de Russische patriarch dat hij, door zijn brief direct aan de parochies te richten, het patriarchaat van Constantinopel, waar de meeste parochies bij zijn aangesloten, heeft gepasseerd. "Het is voor ons zonder instemming van Constantinopel niet mogelijk de jurisdictie van het Oecumenisch Patriarchaat zonder meer te verlaten." Bovendien, wat heeft Aleksej de parochies te bieden? "Veel van wat de patriarch van Moskou aanbiedt, bezitten wij reeds, met name een zeer verregaande interne autonomie."

Tekening van de Russische kathedraal aan de rue Daru in Parijs.

Hij concludeert: "Wij moeten dus geduld hebben en ons niet in de war laten brengen door eender welk initiatief, hoe goed bedoeld het ook moge zijn. Het gaat bij de vorming van een lokale Kerk in West-Europa al lang niet meer uitsluitend om de kerken van de Russische traditie, maar om het geheel van de orthodoxe aanwezigheid in West-Europa." De orthodoxe aanwezigheid van kerken als de Roemeens-orthodoxe Kerk, de Servisch-orthodoxe Kerk en de Antiocheense Grieks-orthodoxe Kerk is een factor waar volgens hem rekening mee moet worden gehouden.

Aartsbisschop Gabriël onderstreept in een telefoongesprek met Pokrof de besluiten van de interorthodoxe commissie van Chambésy: "Men sprak af dat men zou gaan werken in nationale bisschopsvergaderingen, zoals de Assemblée des Evêques Orthodoxes de France (A.E.O.F., Vergadering van Orthodoxe Bisschoppen van Frankrijk, red.). Daar zitten de Serviërs in, de Roemenen, de Antiochenen en de Russen, van zowel Moskou als de rue Daru."

"De A.E.O.F. geeft ons een kader dat uniek is in zijn soort, een ruimte waar wij elkaar ontmoeten, waar we onze ervaringen uitwisselen en samenwerking aangaan in antwoord op pastorale problemen die wij meer en meer gemeen hebben. Wij moeten de Moeder-Kerken het voorbeeld tonen van een broederlijke en vruchtbare samenwerking met slechts één enkel doel: getuigenis te geven van de 'éne, heilige, katholieke en apostolische Kerk', daar God ons gege-

ven heeft 'de stabiliteit van de heilige Kerk van God en de eenheid' te realiseren en te beleven." "Ik ben voorstander van een lokale kerk van alle orthodoxen in West-Europa, die op den duur autocefaal zal worden. Met de komst van de nieuwe immigranten is de vorming van een lokale kerk echter vertraagd."

Aartsbisschop Gabriël ziet hoe deze orthodoxe immigranten (Roemenen, etc.) hun eigen kerkelijke instellingen opbouwen en zo hun nationale identiteit bevestigen.

"Het vraagt heel veel geduld voordat deze immigranten weer geïntegreerd zullen zijn. Een actie van één patriarchaat kan dat proces niet forceren."

Daphne van Roosendaal

* *Metropoliet Antoni overleed op 4 augustus 2003. Zie pagina 16.*

Bronnen: G2W 6/2003. Dit nummer van Glauben in der zweiten Welt gaat in verschillende artikelen in op de open brief van patriarch Aleksej.

Het Russisch Exarchaat in West-Europa. Samengesteld en uitgegeven met zegen van Aartsbisschop Gabriël van Komana voor de contactdag van de Vereniging van Orthodoxen Heilige Nikolaas van Myra, juni 2003.

'Toespraak van Vladyka Gabriël, Bisschop van Komana, Locum Tenens (iemand die de plaats moet beheren, red.) van de Aartsbischoppelijke Troon, gehouden op 1 mei 2003, als inleiding op de Buitengewone Algemene Vergadering ter verkiezing van een nieuwe Aartsbisschop', in: Diocesane berichten van het Aartsbisdom der Russisch-Orthodoxe Kerken in West-Europa, (zomer) 2003.

De open brief van de patriarch staat op verschillende websites, waaronder: <http://www.souroz.org>

DE RUSSISCHE KERKEN IN HET WESTEN

In 1920 werd in samenspraak met de Russisch-orthodoxe Kerk de 'Russische Kerk in het Buitenland' opgericht om leiding te geven aan de parochies in het westen. De Russische orthodoxe Kerk kon onder het communisme geen effectief leiderschap voeren, omdat contacten met het westen schaars waren.

Ze kwam steeds meer onder invloed van de communistische overheid. Zo eiste het patriarchaat van Moskou een loyaliteitsverklaring van Russische gelovigen in het westen jegens de sovjet-regering, die men in het westen niet wilde ondertekenen.

De band werd zwakker om uiteindelijk in 1930 te worden verbroken toen metropoliet Evlogi, leider van de 'Russische Kerk in het Buitenland' en nog benoemd door de inmiddels overleden patriarch van Moskou Tikhon, naar Londen reisde voor een gezamenlijk gebed voor het lijdende Rusland met de anglicaanse aartsbisschop van Canterbury. Het plaatsvervangend hoofd van de kerk in Rusland, metropoliet Sergi, verweet Evlogi dat hij daarmee had geprotesteerd tegen de USSR.

Evlogi deed een beroep op het Oecumenisch Patriarchaat van Constantinopel en vond daarop met het hele diocesane bestuur en de hele geestelijkheid onderkomen bij het patriarchaat van Constantinopel. Hierdoor ontstonden naast de Russische Kerk in het Buitenland, die tot kleine proporties slonk, de 'Russisch-orthodoxe kerken van West-Europa'.

Alle partijen waren ervan overtuigd dat de scheiding tijdelijk was en slechts zou duren totdat in Rusland betere tijden aan zouden zijn gebroken. De Russische patriarch van Moskou acht de tijd nu rijp voor een hereniging van alle Russisch-orthodoxe geloofsgemeenschappen onder zijn patriarchale zetel, maar niet iedereen is het met hem eens.

OVERLIJDEN METROPOLIET ANTONI (BLOOM)

Het Russisch-orthodoxe bisdom Sourouz heeft met treurnis mee dat haar stichter en aartsbisschop, zijne eminentie metropoliet Antoni van Sourouz op maandag 4 augustus 2003 is overleden.

De 89-jarige metropoliet diende de Russisch-orthodoxe Kerk meer dan vijftig jaar. Hij was geliefd en werd gerespecteerd door velen vanwege zijn diepe menselijkheid en zijn onvermoeibare getuigenis voor het evangelie. Metropoliet Antoni is op 13 augustus begraven in Londen.

Over de dood zei de metropoliet*: "We lijden allen terminaal aan de ziekte die we sterfelijkheid noemen. Het kan even duren voordat we er aan overlijden, mogelijk dertig of zestig jaar, of langer. Maar de dood is onvermijdelijk. [...] Alleen als we onszelf bevrijden van de kiemen van dood die in ons zijn, kunnen we het punt bereiken waarop we ons bewust worden dat we uiteindelijk onsterfelijk zijn, ook al sterft ons lichaam. [...] De dood is nooit het einde. Het goede dat we hebben gedaan gaat door na ons en draagt vrucht in de levens van anderen."

*Zie <http://www.sourozh.org>

BRANDBOMMEN TEGEN KERKGEBOUW SYRISCH- ORTHODOXEN RIJSEN

Onbekenden hebben in de nacht van 28 juli twee brandbommen tegen het kerkgebouw van de Syrisch-orthodoxe gemeenschap in Rijssen gegooid. De molotovcocktails van drankflesjes kwamen naast de kerk aan de Roelf Bosmastraat terecht. Het was kennelijk de bedoeling deze door de ruit te gooien, want agenten ontdekten een zwarte brandvlek op muur en ruit. Het raam werd op een haar na gemist.

Kort na de aanslagen van 11 september 2001 werd het gebouw ook door een brandbom getroffen. Toen werd een ruit van een verenigingslokaal vernield, waarna de dader een benzinebom naar binnen gooide. Het projectiel kwam niet tot ontbranding. Op de gevel verschenen de woorden 'Afghaan' en 'Bin Laden'. De daders zijn nooit gevonden. Uit het feit dat de kerk juist toen doelwit werd van vandalisme, concluderen sommigen dat de daders syrisch-orthodoxen met moslims verwarren. De Syrisch-orthodoxe gemeenschap in Rijssen telt zo'n zeventig gezinnen.

Bronnen: *Reformatisch Dagblad, De Twentsche Courant Tubantia*

PATERS ASSUMPTIONISTEN HONDERD JAAR IN RUSLAND

De paters Assumptionisten vieren dit jaar hun honderdjarige aanwezigheid in Rusland. Er vinden meerdere plechtigheden plaats (onder meer in Moskou) en een colloquium in Rome. Daarnaast komt er een film over de katholieken in Moskou uit en wordt in

november in Moskou de eerste Russische Assumptionist priester gewijd. De paters zijn een van oorsprong Franse congregatie, maar hebben verschillende vestigingen in Nederland en Vlaanderen.

De Assumptionisten zijn vooral actief op het gebied van pers, wetenschappelijk werk, oecumene, parochiewerking en missionering.

Bron: *RKnieuws.net 28-07-2003*

HERDENKEN 100 JAAR HEILIGVERKLARING SINT SERAPHIM VAN SAROV

Het is dit jaar 100 jaar geleden dat de orthodoxe Seraphim van Sarov heilig werd verklaard. Dit werd van 29 juli tot 1 augustus gevierd in Sarov-Diveyevo in Rusland. Sint Seraphim van Sarov (1759-1833) is een van Ruslands meest vereerde heiligen. Seraphim, zijn naam betekent 'vurig' of 'brandend', was een ascetische monnik en priester met mystieke gaven. Gedurende zijn leven genoot hij groot aanzien als starets, charismatische raadgever. De Sovjets vernietigden de monnikscel van Seraphim. Begin jaren negentig werden zijn relikwieën herontdekt in Sint Petersburg, waar ze verborgen waren voor het Sovjet regime.

Bronnen: *KatholiekNederland.nl 31-07-2003, OCA Communications*

PAUSBEZOEK MONGOLIË

De paus zou in augustus naar Mongolië reizen en een tussenstop maken in Kazan om de icoon van de Moeder Gods van Kazan terug te geven. De icoon, uit 1579, een van de meest vereerde iconen in Rusland, werd in 1904 gestolen en

kwam uiteindelijk in het Vaticaan terecht. De Russisch-orthodoxe Kerk heeft aangegeven het te betreuren dat de paus de icoon, waarvan de echtheid wordt betwijfeld, aan een overheidsfunctionaris wil geven en niet aan de Orthodoxe Kerk. Overigens wordt aan de echtheid van de icoon getwijfeld. De reis werd uitgesteld en vindt waarschijnlijk plaats in het voorjaar of de zomer van 2004. Mongolië telt 2,6 miljoen inwoners, waarvan ongeveer 150.000 katholieken. Van de 2,6 miljoen inwoners is ruim 96% boeddhist.

Bronnen: *ANP 23-04-2003, KatholiekNederland.nl 29-04-2003, eigen Russische bron, RKnieuwsnet 31-07-2003 en 04-08-2003*

KATHOLIEKEN VER- MOORD IN IRAK

Waar christenen in Irak bang voor waren, is gebeurd. Twee Chaldeeuwse christenen zijn in Basra vermoord. Sabah Gazala en Abdul Ahed werden doodgeschoten door moslims, omdat zij betrokken waren bij de verkoop van alcohol. Het gebruik van alcohol was moslims onder Saddam Hoessein niet toegestaan, christenen wel.

Verkopers van alcohol zijn bedreigd door conservatieve moslims die willen dat de moslimwetgeving voor iedereen wordt ingevoerd.

Veel christelijke winkeliers worden gedwongen hun winkel te sluiten, anderen hebben hun vastgoed gebarricadeerd.

Dat Irakese moslims de christenen in hun land vereenzelvigen met 'het westen' en de Amerikanen, zorgt voor problemen bij de hulpverlening aan de christenen. De paus stuurde aartsbisschop Paul Josef Cordes van de Pauselijke Raad Cor Unum naar Irak om er de christe-

lijke gemeenschappen te bezoeken (28 mei tot 2 juni). Hij zag er positieve tekenen, maar ook negatieve. In Mosul telt het stadsbestuur dat recent werd opgericht ook christelijke vertegenwoordigers. En er was veel waardering voor de vredesinspanningen van de paus. "Maar," waarschuwt Cordes, "het risico van een verschuiving naar theocratie is erg groot." Volgens de aartsbisschop lijken christenen het land niet massaal te ontvluchten. "Ze lijken zich eerder nuttig te willen maken en een bijdrage te willen leveren aan de wederopbouw."

Bron: *KatholiekNederland.nl* 20 mei 2003, *Kerknet* 13 juni 2003, *Zenit* 18 juni 2003

VATICAN DRAAGT KERK IN ROME OVER AAN BULGAARS-ORTHODOXE KERK

Het Vaticaan heeft de kerk Santi Vincenzo en Anastasio, gelegen nabij de Trevifontein in Rome, overgedragen aan de Bulgaars-orthodoxe Kerk. De overdracht komt een jaar na het bezoek van de paus aan Bulgarije. Bij de ceremonie waren verschillende orthodoxe bisschoppen en de minister-president van Bulgarije aanwezig, die een ontmoeting had met de paus. Waarnemers wijzen op het grote waarde van de overdracht, die volgens hen duidelijk maakt hoe ernstig de paus het meent met de oecumene.

Bron: *RKnieuwsnet* 24-05-2003

VROUWENKLOOSTER NABIJ ATHOS SLUIT UIT PROTEST DEUREN VOOR MANNEN

Volgens Radio Vaticaan krijgt de Athosberg in Griekenland concu-

rentie van vrouwen. Die hebben zich op het naburige eiland Ormelia gevestigd en hun deuren gesloten voor mannen.

Het Ormyliaklooster, dat wordt bewoond door 120 Grieks-orthodoxe nonnen, theologen, artsen, ziekenverzorgersters en sociale hulpverleners, is een deppen-dance van het Simonopetra man-nenklooster op Athos.

KatholiekNederland.nl meldt, dat de vrouwelijke religieuzen van het Ormyliaklooster een klooster op Athos willen stichten. Omdat dat niet mogelijk is, vanwege het verbod van vrouwen op Athos, hebben de nonnen uit protest besloten voortaan geen enkele man meer toe te laten in hun klooster.

Rond de berg Athos staan vanaf de 10e eeuw zo'n twintig kloosters waar meer dan 1400 monniken bidden en werken. Door een decreet uit 1050 is de monnikenrepubliek verboden gebied voor vrouwen en kinderen. Ook dieren van het vrouwelijk geslacht zijn op Athos niet te vinden, behalve katten.

Bronnen: *Kerknet*, *KatholiekNederland.nl*

UITZETTING MONNIKEN VAN ESFIGMENOUKLOOSTER ATHOS

Eerder dit jaar kwam de monnikenrepubliek Athos in het nieuws toen patriarch Bartholomeüs van Constantinopel de monniken van het schismatieke Esfigmenouklooster opdracht gaf het eiland te verlaten. De strijdbare monniken gaven daar geen gehoor aan. Hun gevel wordt al enkele tijd gesierd door een spandoek met daarop: orthodoxie of dood. Ze verwijten patriarch Bartholomeüs onder andere zijn oecumenische contacten met de

Katholikon van het opstandige klooster Esfigmenou op Athos. Foto: R. Geldermans.

rooms-katholieke paus.

De woordenstrijd tussen de patriarch en het klooster, die werd verhevigd door demonstraties en adhesiebetuigingen aan de monniken, is voorlopig tot rust gekomen. In oktober komt de zaak voor de rechtbank in Athene.

De hoogste administratieve rechtbank in Griekenland willigde in maart het verzoek van de monniken om niet uitgezet te worden niet in, maar oordeelde dat de politie de monniken niet van het eiland zal verwijderen voordat de zaak in oktober is gehoord.

Het besluit van patriarch Bartholomeüs om de monniken van het eiland te verwijderen, werd gesteund door de overige 19 kloosters op het eiland. Ook zij wachten tot oktober voordat ze verdere stappen zullen ondernemen.

Bronnen: *Pokrof*, *Associated Press*

CHALDEEUWSE PATRIARCH GESTORVEN

Op 7 juli 2003 is Zijne Zaligheid Raphael I Bidawid (1922), 'patriarch

van Babylon der Chaldeeërs', overleden. Bidawid was sinds 1989 leider van de Chaldeeuwskatholieke Kerk. Deze katholieke pendant van het oude Oost-Syrische christendom is aangesloten bij Rome. Hoewel de Chaldeeuwse Kerk gelovigen heeft in Turkije, Syrië, Libanon en de westerse migratie, ligt haar centrum nog steeds in Irak met in de hoofdstad Bagdad de zetel van het Chaldeeuwse patriarchaat. Patriarch Bidawid stamde uit Noord-Irak, werd priester en maakte later als Chaldeeuwse bisschop van Beiroet (1966-1989) vrijwel de gehele Libanese burgeroorlog (1975-1990) mee. Het was in Beiroet, waar hij al maanden in een ziekenhuis was opgenomen, dat hij stierf. De Chaldeeuwse Kerk heeft wereldwijd ongeveer 1 miljoen gelovigen.

ROTTERDAM KRIJGT RUSSISCH-ORTHODOXE KERK

Naar verwachting zullen in oktober Russisch-orthodoxe bisschoppen van het patriarchaat van Moskou de Alexander Nevskykerk in Rotterdam komen wijden. Vorig jaar zou president Poetin de eerste steen komen leggen, maar juist op dat moment vond het gijzeldrama in het Moskouse theater plaats.

De kerk zal 450 gelovigen kunnen herbergen. In Rotterdam omgeving wonen een kleine 15.000 Russen, in heel Nederland bijna 100.000. De vieringen zullen worden bezocht door Russen, maar ook door inwoners van de overige voormalige Sovjetrepublieken, Polen, Grieken, Serviërs, Eritreërs, Ethiopiërs, Fransen en Nederlanders.

Bron: *BN/De Stem* 12-06-2003 / *Pokrof* 2003/3

Groeiende aandacht voor vermoorde aartspriester Alexander Men

Traditiegetrouw wordt op 9 september, de dag waarop vader Alexander in 1990 werd vermoord, tot zijn nagedachtenis in zijn oude parochiekerk een liturgie gehouden. Ook vindt elk jaar een internationale conferentie plaats. Eind 2002 won een documentaire van Blagovest Media over de moord op vader Alexander een prijs op het 'Religion Today' festival in Trento Italië. De directeur van Blagovest Media, Nick Goryachkin, was dit voorjaar in Nederland, en sprak met Pokrof.

De documentaire over vader Alexander brengt plaatsen van betekenis uit zijn leven in beeld en getuigenissen van mensen van uiteenlopende aard. De documentaire is geen onderzoek naar de moord, of een speurtocht naar de moordenaars, maar probeert op eenvoudige wijze aan te geven waarom deze plaatsvond. De videoband, in het Russisch en Engels uitgebracht, typeert vooral het klimaat in de toenmalige Sovjetunie, doorlopend tot in de huidige Russische Federatie. De film plaatst het geloof van een individu in de context van het geloof in Rusland en concentreert zich op de vraag of het ooit mogelijk is om vrij te zijn in een totalitaire staat. Vader Alexander was geen dissident. Door zijn geloof en charisma sprak hij mensen in alle lagen van de bevolking sterk aan en bracht hen geestelijke vrijheid.

Vader Alexander

Vader Alexander Men werd op 22 januari 1935 geboren in een joods gezin in Moskou. Hij werd tegelijk met zijn moeder gedoopt in de zogenaamde 'Catacombenkerk'. In het verborgene vanwege het heersende atheïstische totalitaire staatsstelsel. Hij studeer-

de biologie, maar werd vanwege zijn geloof van het Landbouw Instituut in Irkoetsk verwijderd. Na zijn afstuderen aan de Geestelijke Academie in Leningrad in 1960 werd hij priester. In 1965 studeerde hij af aan de Geestelijke Academie in Moskou. De laatste 20 jaar van zijn leven was hij werkzaam in de parochiekerk van Novaya Derevnja.

Vader Alexander werd een van de belangrijkste christelijke denkers in Oost-Europa. Als missionaris onder de sovjet intelligentsia werd hij scherp in de gaten gehouden en onder druk gezet door de KGB. Hij was de KGB een doorn in het oog. Zijn werk werd in het buitenland gepubliceerd en in vele talen vertaald. Als geleerde, met een open houding naar andere culturen, wetenschappen en geloofsrichtingen, en door zijn charisma, had hij al snel een leidinggevende rol op het religieuze vlak. In het midden van de jaren '80, tijdens Glasnost en Perestrojka, werd vader Alexander een van de meest populaire predikers. Hij gaf lezingen voor radio en tv, opleidingen, clubs, culturele instellingen en in de bibliotheek voor buitenlandse literatuur in Moskou.

Enkele vertegenwoordigers uit

bepaalde christelijke geledingen binnen de Russisch-orthodoxe Kerk beschouwden zijn activiteiten als onchristelijk. Regelmatig ontving vader Alexander dreigbrieven vanwege zijn publieke optredens. Op 9 september 1990 werd hij op brute wijze met bijlagen om het leven gebracht; vlak bij zijn huis, op weg naar zijn kerk. Ondanks persoonlijke richtlijnen van de latere Russische presidenten is de moord tot op heden niet opgelost.

Erfgoed vader Alexander

Op een van de plekken waar vader Alexander zijn lezingen hield, de bibliotheek voor buitenlandse literatuur in Moskou, vindt op 15 en 16 september 2003 de 13e internationale conferentie plaats ter nagedachtenis aan de aarts-priester. Deze jaarlijkse conferentie geniet groeiende internationale belangstelling. Het theologisch erfgoed van vader Alexander geniet internationaal grote bekendheid. De deelnemers aan de conferentie zijn geïnteresseerd in tal van vragen van wetenschappelijke, interkerkelijke en geestelijke aard. Vooral de sociale importantie voor de maatschappelijke en geestelijke opbouw in de Russische Federatie leidt tot een warme belangstelling voor vader Alexanders geestelijke en wetenschappelijke erfgoed.

Blagovest Media

Nick Goryachkin, directeur van Blagovest Media, vertelt over de situatie van de kerk in de Russische Federatie. Als reactie op ruim zeventig jaar onderdrukking van godsdienst en religie gingen de Russen massaal naar de kerk toen daar geen sanctie

meer op stond. Het was een symbool van de herwonnen vrijheid. Vóór de revolutie hadden de tsaar en de patriarch hun residentie in het Kremlin, kerk en staat waren sterk op elkaar betrokken, en ook nu treden de president en de patriarch weer vaak samen voor het voetlicht. Dopen, trouwen en begraven worden vanuit de kerk werd een nieuwe mode voor de Russen, maar al snel bleek dat de betekenis van de liturgie en

Alexander
Men tijdens
de doop van
een kind.

andere vieringen grotendeels aan de mensen voorbijging. Men miste godsdienstige vorming. Bij een deel van de bevolking bleek de behoefte aan religieuze oriëntatie duidelijk aanwezig. Onder de Glasnost en Perestrojka van Gorbatsjov, kon maatschappelijk vorm worden geven aan deze behoefte. De kerk was uitgenodigd om haar plaats in de maatschappij weer in te nemen. In deze sfeer kreeg Blagovest Media van de afdeling van de Staatsradio en -televisie in 1992 zendtijd. Er werden diverse programma's samengesteld met een evangelisch, instructief en meditatief karakter. De films hebben een sacraal en evangelisch karakter. De oecumene staat daarbij hoog in het vaandel. Blagovest Media staat in de traditie van de

Russisch-orthodoxe Kerk, maar is uitermate alert op ontwikkelingen binnen andere christelijke kerken, in het bijzonder de Rooms-katholieke Kerk.

De stichting voorziet de Russische tv-kanalen van religieuze films en levert een permanent gevecht voor kwalitatief goede films. Het commerciële gehalte van de tv-programma's in Rusland is uitermate hoog, ze bevatten veel seks en geweld en zijn inhoudelijk vaak oppervlakkig. Volgens Goryachkin bestaat er buiten de Russische Federatie veel belangstelling voor de video over vader Alexander en voor de video 'Orthodox Rome: Invitation to Pilgrimage'. De idee voor deze tweede documentaire werd geboren tijdens het bezoek, dat archimandriet Nazary Lavrienko, abt van het Heilig Drie-eenheidklooster Alexander Nevsky in St. Petersburg, bracht aan Rome. Hij ontdekte dat orthodoxe gelovigen in Rome de oorsprong kunnen vinden van hun christelijk geloof, dankzij de vele getuigenissen en overblijfselen uit de vroegchristelijke tijd en geschiedenis. Goryachkin voelde zich aangesproken en zocht naar wegen om de documentaire te realiseren. Het Vaticaan gaf alle medewerking om in de basilieken en op heilige plaatsen te filmen. Russen hebben soms een zeer gebrekkige kennis van de katholieke kerk. Goryachkin vertelt hoe een dame hem na een televisieoptreden aanschoot: ze wist niet dat katholieken ook christenen waren. Ook voor haar filmde hij de documentaire 'Orthodox Rome'.

Frans van den Brand

Bronnen: The Religious Department of the Library for Foreign Literature in Moscow. Ives Hamant: Alexander Men, Ein Zeuge für Christus in unserer Zeit. K.G. Saur, München 2000.

Beide documentaires kunnen worden besteld bij: Catholic Radio and Television Network (CRTN), Postfach 1160, 61451 Königstein/Taunus, tel. (00) 49 (0) 6174 291 399, e-mail: webmaster@crtn.org. Op www.crtn.org kan het totale overzicht aan documentaires worden bekeken.

CONFERENTIE BIJBELSTUDIES EN SPIRITUEEL ERFGOED VAN VADER ALEXANDER MEN

In de grote hal van de bibliotheek voor buitenlandse literatuur in Moskou wordt op 15 en 16 september de 13e internationale conferentie gehouden ter nagedachtenis aan vader Alexander. Op 15 september wordt na de openingsceremonie het Bijbel Studie Woordenboek, samengesteld door vader Alexander Men, gepresenteerd, zijn laatste fundamenteel-theologische werk. De titel van de conferentie is hiervan afgeleid: 'Bijbelstudies en Spiritueel Erfgoed van Vader Alexander Men'. Tijdens plenaire sessies worden thema's als 'De bijbel en de maatschappij', 'De Heilige Schrift en haar lezers' en 'Nieuwe bijbelvertalingen en onderzoek naar bijbelstudies' behandeld, aangevuld met wetenschappelijke, theologische en sociaal-politieke rapportage. Op 16 september vinden drie seminars plaats: 'De bijbel en kinderen', 'Het bijbels beroep op de naastenliefde' en 'Bijbelstudies op de middelbare school'.

Traditiegetrouw wordt jaarlijks voorafgaand aan het congres op 9 september, de dag waarop vader Alexander werd vermoord, in de parochiekerk van vader Alexander in Novaya Derevnja een liturgie gehouden tot zijn nagedachtenis.

Katholieke Oosterse Liturgievieringen Sept.-okt.-nov. 2003

Amsterdam (BG)

Occohofje, Nieuwe Keizersgracht 94

Borne

Chaldeeus-katholieke parochie St. Thomas Apostel (StTh),
St. Stephanuskerk, Stationsstraat 1,
tel. 054-6824400

Delft

Oude Delft 18

's-Gravenhage

Raamweg 42, 2596 HN

Eindhoven

Eikenburg, Aalsterweg 289

Haarlem

Janstraat 41

's-Hertogenbosch

Catharinakerk, Kruisbroederhof 4,
tel.: 073-6148508

Maastricht

Kapel Huize St. Gerlach, Pater
Kustersweg 24, Cadier en Keer

Nijmegen (BG)

Dobbelmanweg 3, tel. 024-3233503

Nijmegen (NBK)

Jozefkerk, Stijn Buijsstraat

Rotterdam

Christus Koningkerk, Statenplein 1,
Rotterdam - Hillegersberg

Tilburg

Klooster MSC, Bredaseweg 204,
tel. 013-4672994

Utrecht (BG)

Herenstraat 6

De illustraties op de kaft:

Vóór: Abdis Afanasia van het Russisch-orthodoxe Heilig Oespenski vrouwenklooster in het kerkdorp Perevosnoje. Achter: Kerk van het klooster. Foto's: © Frans van den Brand.

Amsterdam: (Byzantijnse Gemeenschap)

Zondag 12 oktober, 10 u: Goddelijke Liturgie.

Amsterdam: (Chaldeeus parochie St. Thomas)

St. Stephanus-kerk, Kamperloelieweg 209: zie onder Borne (StTh).

Arnhem: (StTh)

Sacramentskerk, Hunsenstrat 62: zie onder Borne (StTh).

Borne: (StTh)

Voor de tijden der Chaldeeus-katholieke diensten in geheel Nederland: tel. 054-6824400.

Breda: (BG)

Zondag 30 november, 12 u: Goddelijke Liturgie in de Begijnhofkerk aan de Catharinastraat.

Delft: (BG)

Zondag 14 september, 10 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 12 oktober, 10 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 9 november, 10 u: Goddelijke Liturgie.

Eindhoven: (BG)

Zondag 7 september, 11 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 5 oktober, 11 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 2 november, 11 u: Goddelijke Liturgie.

's-Gravenhage: (BG)

Zaterdag 27 september, 19.30 u: Vesper;

Zondag 28 september, 10 u: Goddelijke Liturgie;

Dinsdag 30 september, 19 u: Vesper en Metten van Pokrof-feest;

Woensdag 1 oktober, 10 u: Goddelijke Liturgie Pokrof-feest;

Zaterdag 25 oktober, 19 u: Vesper;

Zondag 26 oktober, 10 u: Goddelijke Liturgie;

Zaterdag 22 november, 19 u: Vesper;

Zondag 23 november, 10 u: Goddelijke Liturgie;

Iedere woensdag 10 u: Goddelijke Liturgie of Urendienst en Typika. Zie voor Byzantijnse Gemeenschappen ook hun Internet-site: www.pokrof.nl

Haarlem: (BG)

Zaterdag 13 september, 19.30: Vesper en Goddelijke Liturgie;

Zaterdag 8 november, 19.30: Vesper en Goddelijke Liturgie.

Haastrecht: (Utrechts Byzantijns Koor)

Zondag 19 oktober, 10 uur: Goddelijke Liturgie in St. Gabriel-parochie, Provincialeweg-Oost 62.

's-Hertogenbosch: (Johannes van Damascusgemeenschap)

Iedere zondag, 10.15 u: Goddelijke Liturgie. Soms, bij afwezigheid van priester, Metten i.p.v. Goddelijke Liturgie.

Bijzondere vieringen:

Maandag 8 september, Feest van de Geboorte van de Moeder Gods, 19 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 14 september, Universele Verheffing van het Levenschenkend Kruis, 10.15 u: Goddelijke Liturgie gevolgd door de plechtige Kruisverheffing;

Zondag 21 september: Zondag na Kruisverheffing, 10.15 u: Mettendienst;

Zondag 19 oktober, Negentiende zondag na Pinksteren, 10.15 u: Mettendienst;

Zondag 16 november: Driëntwintigste zondag na Pinksteren, 10.15 u: Mettendienst.

Zondag 7 december: Feest van Johannes van Damascus, 10.15 u: Icoonwijding, gevolgd door de Goddelijke Liturgie. De gezangen worden verzorgd door het Koor van Solisten uit St. Petersburg, onder leiding van Olga Stupneva, dat 's middags het traditionele Kerstconcert zal verzorgen;

Zondag 14 december: Zondag van de Voorouders des Heren, 10.15 u: Goddelijke Liturgie. Men hoopt op die dag de gelovigen van de moslimgemeenschap van de Vogelstraat in 's-Hertogenbosch te kunnen verwelkomen. Voor informatie over de diensten: mevr. Myrjam Corsten, tel.: 073-6148508.

Laren: (UBK)

Zondag 16 november, 9.30 uur: Goddelijke Liturgie in St. Jan, De Brink.

Maastricht (Cadier en Keer): (BG)

Zondag 21 september, 11.30 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 19 oktober, 11.30 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 16 november, 11.30 u: Goddelijke Liturgie.

Nijmegen: (BG)

Zaterdag 6 september, 19 u: Goddelijke Liturgie;

Zaterdag 27 september, 19 u: Goddelijke Liturgie;

Zaterdag 25 oktober, 19 u: Goddelijke Liturgie;

Zaterdag 22 november, 19 u: Goddelijke Liturgie.

Nijmegen: (Nijmeegs Byzantijns Koor)

Elke tweede zaterdag vd maand, 19 u: Goddelijke Liturgie.

Oirschot: (Tilburgs Byzantijns Koor)

Zaterdag 11 oktober, 19 u: Vespers in kapel van de Zusters Franciscanen, Koestraat 37.

Prinsenbeek: (TBK)

Zondag 9 november, 10 u: Goddelijke Liturgie in parochie Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming, Markt 34.

Rotterdam: (BG)

Zondag 7 september, 11 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 5 oktober, 11 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 2 november, 11 u: Goddelijke Liturgie.

Rotterdam: (StTh)

Kerk H. Kruisvinding, Beukendaal 6: zie onder Borne (StTh).

Tilburg: (TBK)

Zondag 14 september, 10.15 u: Goddelijke Liturgie;

tevens viering 50-jarig priesterfeest van de voorganger van het koor, pater Jan Kaandorp MSC.

Utrecht: (BG)

Zondag 21 september, 10.30 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 19 oktober, 10.30 u: Goddelijke Liturgie;

Zondag 16 november, 10.30 u: Goddelijke Liturgie.

Vinkeveen: (UBK)

Zondag 14 september, 10 u: Goddelijke Liturgie in parochie H. Hart van Jezus, Kerklaan 2.

Venlo: (UBK)

Zaterdag 4 oktober, 18 u: Goddelijke Liturgie en klein concert in St. Martinuskerk, Grote Kerstraat 26.

Wassenaar: (UBK)

Zondag 30 november, 10.30 u: St. Jozefkerk, Van Cranenburchlaan 31.

Woudenberg: (StTh)

St. Catherina-kerk, Willem de Zwijgerlaan 38: zie onder Borne (StTh).

Colofon

Pokrof verschijnt vijfmaal per jaar en is een uitgave van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord.

Redactie:

Pieter Kohnen, (hoofdredacteur), Leo van Leijzen (redactiesecretaris), Daphne van Roosendaal (bureauredacteur), Claudia Bisschops, Frans van den Brand, Dolf Bruinisma, Ton Sip.

Administratie en redactiesecretariaat:

Katholieke Vereniging voor Oecumene, Walpoort 10, 5211 DK 's-Hertogenbosch, tel. 073-6136471, e-mail: secretariaat@oecumene.nl, internet: <http://www.oecumene.nl>.

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdragen en geven niet de mening van de redactie weer. De redactie is verantwoordelijk voor titels en tussenkopjes alsook voor foto's en hun onderschriften. Voor mogelijke onjuistheden in aankondigingen van liturgievieringen en evenementen kan de redactie niet aansprakelijk worden gesteld. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden reacties in te korten of niet te plaatsen.

Opzeggings dienen vóór 1 december in 's-Hertogenbosch te geschieden, anders wordt men verondersteld abonnee te blijven.

De abonementsprijs is € 14,-, giro 5679145 t.n.v. Tijdschrift Pokrof, 's-Hertogenbosch. Voor België: 001-3309231-55, Pokrof t.n.v. Jef Dewisscher, Ieperstraat 24, 02300 Turnhout, tel. 014-413927.

Lay-out en druk: Van Stiphout, Helmond.

POKROF

Is een uitgave van:
katholieke vereniging voor
ecumenie
athanasius en wilberd

